

Najkrasnije remek-djelo

(Uz misterij Boga-čovjeka i Njegova otkupiteljskog djela)

Najkrasnije remek-djelo Duha Sv. jest Duša Kristova. Prirodom je nadilaze Anđeli, jer su čisti dusi, ali izobiljem darova daleko zaostaju za Dušom Kristovom.¹

Krista je Gospodina Bog Otac dao rodu ljudskom, da mu bude vrhovni i jedini Učitelj,² Svećenik i Zakonoša. Zato mu je već po prirodi stvorio takovu dušu, koja je svjetlošću razuma svoja iscrpla sve istine osim neizmjerne bitka Božjega, što ga samo neograničeni Um može obuhvatiti, a Duša je Kristova, premda najsavršenija, ipak ograničena.

Zato je Krist kao Učitelj dosad nečuvenom bistrinom i sigurnošću govorio i o najvećim otajstvima, što su svakom ljudskom umu nepristupačna. Dok najveći ženijski umovi kao Sokrat i Platon kad obreše po koje zrnice istine — na pr. o besmrtnosti duše — bojeći se, da ne zalutaju, govore: »čini mi se«, »mislim« da je tako, Krist nam s potpunom sigurnošću i jasnoćom tvrdi: »Amen, amen dico vobis — Zaista, zaista kažem vam.«³

PUNINA ISTINE

Znanje u duše Kristove nije bilo tako široko, da bi iscrplo biće Božje, jer nije bilo neizmjereno, ali je najbogatije i najsavršenije. Znanje, što ga Bog blaženima daje o stvarima, koje su izvan njegova bića, jest po sv. Bonaventuri prema staležu savršenosti, ugledu i vlasti, što su ih imali nad onima, koji su im nekim načinom bili podčinjeni, podložni.⁴ Ali Krist je kao čovjek ugaoni kamen, vrhunac i najviša savršenost svega, što je stvoreno. Čovječja je narav Kristova na ljestvici, što se diže odozdo gore, na najvišem vrhuncu. Bitno je sjedinjena s Bogom te zato učestvuje najobilnije u savršenosti Božjoj. Iznad Krista nesamo da nema više nikoga, nego i ne može biti. Njegovoj je vlasti i upravi sve podvrgnuto. Sav je svemir u cijelom objamu svom njegovo kraljevstvo. »Sve je meni predao Otac moj.«⁵ Sve je, što je stvoreno, teži za Kristom kao za suncem. U nje-

¹ Bellarmino, In expl. Ps. 44. v. 3.

² Mt. 23, 8.

³ Iv. 10, 1.

⁴ Vidi Petar, 1. X. c. 3. sqq.

⁵ Mt. 11, 27.

mu je, s njim i po njem sve na slavu i čast Božju tako na ovom promjenljivom svijetu, kako i na onom. Krist je Posrednik sviju, Sudac živih i mrtvih, središte svih događaja. Zato je objam njegova znanja najprostraniji, obuhvaća sve, što je ikada bilo, što je sada i što će biti.⁶

U Kristu je *dvostruko znanje* i dvostruka mudrost. Tako je svečano odlučio šesti sveopći sabor u Carigradu 680. godine. Ovaj je sabor izopćio sve one iz Crkve, koji su protivno učili.

Krist je kao pravi čovjek imao pravu čovječju dušu. A, kako sv. Toma Akvinac veli, prirodi duše pripada neko znanje. Pa buduć da je Krist imao najsavršeniju dušu, i znanje je njegove čovječje duše bilo najsavršenije.

Drugo je znanje i mudrost Kristova božanska, te zato neizmjerne. Mi ovdje raspravljamo samo o znanju čovječjem, o znanju duše Kristove.

Sv. Toma Akvinac razlikuje *trostruko znanje* u Duši Kristovoj. Prvo, znanje blaženih, što izvire iz gledanja biti Božje. Drugo uliveno znanje, treće stečeno ili iskustveno znanje.⁷

Krist je imao prvo znanje, što ga imaju blaženi na nebu i to u najsavršenijoj mjeri, pače i bez mjere, kako to tvrdi sv. Toma, premda to znanje nije bilo neizmjereno. Neograničena savršenstva pripadaju samo Bogu. A ovako dokazuje, da je Krist imao znanje blaženih na nebu: Svi su blaženi po Kristu došli na nebo. Krist je dakle uzrok njihovu blaženstvu. A svaki je uzrok veći i savršeniji od svoга učinka. Zato je Krist morao imati znanje blaženih u savršenijoj mjeri.

Duša je Kristova, počevši od prvoga časa svoга postanka gledala bit Božju, puno jasnije i bistrije od blaženih i od Anđela skupa. Razlog je tomu osobno jedinstvo, u koje je stupila njegova čovječja narav s drugom božanskom osobom Presv. Trojstva u času utjelovljenja.

Daleko nadilazi pojam svakoga stvorenog razuma bogatstvo znanja, što ga je Duša Kristova imala gledajući jasno i neprekidno blaženu bit Božju. To znanje graniči s neizmjernim znanjem Božjim.

Objamom, svjetlošću, neprevarljivošću i sigurnošću je znanje Krista kao čovjeka nepojmljivo savršeno. Opće je pravilo u ocjeni znanja Duše Kristove njegovo dostojanstvo, kako to tvrdi kardinal Franzelin, bogoslovac prvoga reda, u

⁶ Franzelin, De Verbo Incarnato. Thes. 42.

⁷ P. III. Qu. 9. a. 1. 2. 3. 4.

već gore navedenoj tezi, de Verbo Incarnato. A Krist Gospodin visoko nadilazi dostojanstvom sve, što je stvoreno na nebu i na zemlji; tek je od samoga Boga manji, kako to sam govori: »Otac je veći od mene.«⁸ Tako nadilazi i znanje njegovo znanje sviju razumnih stvorova. Samo je znanje Božje veće od znanja Duše Kristove.

Duša Kristova ima osim znanja, što ga gleda u blaženoj biti Božjoj, još i *uliveno znanje*. Sv. Augustin⁹ i za njim bogoslovci razlikuju, kako tvrdi Franzelin na gore navedenom mjestu, dvostruko znanje u Anđelima, blaženima, a potom i u Duši Kristovoj: jutarnje i večernje (cognitio matutina et vespertina). Jutarnja je spoznaja gledanje same biti Božje i svega, što je različito od biti Božje, ali se u njoj vidi kao u prauzroku i prauzoru.

Večernja je spoznaja gledanje stvari u samim stvarima, ali ne ukoliko se to stiče upotrebom vlastitih duševnih sila, nego ukoliko sam Bog utisne pojmove sviju stvari u dušu. Ova je spoznaja stvari kudikamo savršenija od one, što je stičemo upotrebom svojih spoznajnih sila.

Da je Krist imao i ovo uliveno znanje, dokazuje sv. Toma iz savršenosti, što ovo znanje podaje duši.¹⁰ Jer Duša je Kristova imala sve moguće savršenosti. Mjera je ulivenoga znanja u Duši Kristovoj položaj njegov, koji zauzima u svemiru, zatim njegov ugled i moć. Krist je vrhovni Učitelj roda ljudskoga, po njemu je obnovio i obnavlja Bog sve, što je na nebu i na zemlji.¹¹ Njegovoj je moći podvrgnuto sve duhovno i tjelesno, što je na nebu i što je na zemlji. Njegovo je kraljevstvo sve, što je prirodno i natprirodno. Sve teži prema Kristu kao prema svom središtu: »Jer je sve pokorio pod noge njegove.«¹² »Krist je Otac vječnosti.«¹³

Krist je i vrhovni najpravedniji Sudac svega svijeta, što zahtijeva najodličnije i nepogrješno znanje.

Krivovjerci obaraju ovu istinu riječima sv. Pisma, koje govori o napredovanju Isusovu u mudrosti,¹⁴ zatim riječima samoga Isusa: »A o onom danu (sudnom) ili o uri nitko ne zna, ni Anđeli na nebu, ni Sin, nego Otac.«¹⁵ Prividnu poteškoću, što sadržavaju riječi sv. Luke riješit ćemo malo niže. A poteškoću riječi Isusovih rješavaju sv. Grgur Nazijanžanin i sv. Bazilije tako, da Isus ne zna za sudnji dan kao

⁸ Iv. 14, 28.

¹⁰ P. III. qu. XI. a. 3.

¹² 1. Kor. 15, 27.

¹⁴ Lk. 2, 52.

⁹ In Gen. ad litt. 1. IV. c. 23. sq.

¹¹ Efež. 1, 10.

¹³ Is. 9, 5.

¹⁵ Mk. 13, 32.

čovjek, ukoliko mu to Bog nije saopćio, ali je znao i kao čovjek, ukoliko mu je Bog saopćio. To je Isus više puta tvrdio drugim zgodama o svom znanju: »Moja nauka nije moja, nego onoga, koji me posla«; »ne govorim od sebe.« »Sin ne može ništa činiti sam od sebe.«¹⁶

Treća je vrsta znanja Duše Kristove *stečeno znanje*. Krist je kao pravi čovjek upotrijebio prirodne moći kako svoje duše tako i tijela. Ovo znanje, što ga je stekao vlastitim iskustvom, zove se stečeno znanje. U ovom se značenju imaju razumjeti spomenute riječi sv. Luke: »A Isus je napredovao u mudrosti i u dobi i u milosti.«¹⁷

I ovo znanje Bog može saopćiti natprirodnim načinom. Tako je dao Adamu, praocu našem; Salomonu kralju i mnogim svecima svojim. Za to moramo tvrditi, da je dao i Isusu, glavi i Spasitelju sviju ljudi. Među bogoslovcima to tvrdi veliki bogoslov De Lugo,¹⁸ da je Bog ovo znanje postepeno ulio u Dušu Kristovu. Jer Isus je istotako upotrebljavao svoja sjetila, tjelesna uda i duševne moći, kao i svaki drugi čovjek, samo dakako najurednije i nikada protiv volje Božje. Nije hodao Isus, nije govorio, dok mu se nije usposobilo tijelo za hodanje i govor. Prema tomu je Bog ulijevao i ovo znanje Duši Kristovoj.

Duša je Kristova bila snabdjevena svim znanostima u najsavršenijoj i nepojmljivoj mjeri, ili i bez mjere, kako to sv. Toma govori na navedenom mjestu. Njega je Bog učinio jedinim neprevarljivim Učiteljem, Zakonošom i Suceom svega roda ljudskoga. Krist je jedini pravi Prosvjetitelj roda ljudskoga. Krist je »svijetlo istinito, koje obasjava svakoga čovjeka, koji dolazi na ovaj svijet«. »Od punine njegove svi mi primismo.«¹⁹ Svi su tati i razbojnici, koji ne ulaze kroz Krista u ovcinjak roda ljudskoga. Pred Kristom mora svaki drugi zanijemiti, njega mora svaki drugi slušati, od njega se učiti. Nitko mu ne smije protusloviti. Svi su prave neznalice i ignoranti, kad se porede s Kristom.

Kolika bi svjetlost obasjala duh sviju naroda, kad bi slijedili nauku Kristovu! Kako bi upoznali sve vratolomne bludnje, što danas sapinju sve ljudske slojeve! Izišli bi iz labirinta, kamo su zalutali samo zato, jer su se udaljili od jedinoga svoga Učitelja — Krista.

¹⁶ Iv. 7, 16. 14, 10. 5, 19. Uostalom ima i drugih rješenja.

¹⁷ Lk. 2, 52.

¹⁸ Card. de Lugo, Disp. 21. de scient. Christi.

¹⁹ Iv. 1, 9. 16.

PUNINA MILOSTI

Pogledajmo i drugi ures Duše Kristove, najkrasnijega remek-djela Duha Svetoga: *puninu milosti*.

Sv. Ivan Zlatousti veli: »Sva je milost izlivena u ovom hramu — govori o Duši Kristovoj. — Mi smo primili od izobilja njegova, ali ovaj je hram primio cijelu sveukupnu milost, dok ljudi samo po koju kapljicu.«²⁰

Svetost čovječje naravi Kristove može se donekle samo onda razumjeti, ako pazimo na ono jedinstvo, u koje je stupila s Bogom; a to je najuže jedinstvo, što se može pomisliti. Čovječju je narav Kristovu primila druga božanska osoba. Čovječja je dakle narav Kristova Božja, to jest pripada Bogu Sinu. Njemu jednako pripada čovječja narav kao i Božja, samo što je Bog Sin imao Božju narav od vijeka, a čovječju je primio u vremenu od Marije Djevice po Duhu Svetom; tako da možemo i moramo kazati, da je Bog za nas patio i umro.

Iz ovoga osobnog jedinstva slijedi, da je čovječja narav Kristova u najužem jedinstvu s naravi Božjom. Slijedi, da je posvećena bitnom svetošću. Slijedi, da je puno većma prožeta Božanstvom, nego što je prožeto usjano željezo ognjem. I »ako se, govori sv. Toma, milost proizvodi u čovjeku iz prisutnosti Božanstva, kaošto svjetlost u zraku iz prisutnosti sunca... Ali je prisutnost Božja u Kristu po jedinstvu čovječje naravi s Božjom osobom.«²¹ Kolika je dakle svetost čovječje naravi Kristove! Svetost Duše Kristove neizmjerljivo nadilazi svetost svih razumnih stvorova. Ako se svetost svih razumnih stvorova poredi sa svetošću Duše Kristove, moramo je nazvati sitnom kapljicom spram neizmjerne mora. S Kristom poređen nije nitko svet. Zato ga naziva Gabrijel Arkandeo već unaprijed: »Sveto, što će se roditi od tebe, zvati će se Sin Božji.«²² Isus je i kao čovjek Sin Božji, kako nam i andeo govori: »I Riječ je tijelom postala, i prebivala među nama... puna milosti i istine.«²³

Zato se i zove Krist, što znači pomazanik, jer je pomazan samim Bogom. Ne kaošto bijahu pomazani proroci i drugi poslanici Božji samo uljem i nebitnom svetošću i darovima, nego mu je Duša i tijelo zaronilo u beskrajno more božanske naravi, s kojom je prebivao u jednoj osobi, u drugoj Presv. Trojstva.« On je sam sebe pomazao, govori sv.

²⁰ Petar. 1. X. c. 3. sq.

²² Lk. 1, 35.

²¹ 3. Au. 7. a. 13.

²³ Iv. 1, 14.

Ivan Damašćanin, mazao je kao Bog tijelo (čovječju narav) svojim Božanstvom, a pomazan je kao čovjek; jer on je ovo i ono: Božanstvo je pomazanje čovječanstva.«²⁴

Pravo je remek-djelo Duha Svetoga Duša Kristova, svijetla je znanošću, sjajna je svetošću, krasna je ljepotom, bezdno je sviju kreposti. Zato je i postavi Duh Sveti kraljicom i središtem sviju duhova. Iz nje proizlazi svaka svjetlost istinita, »koja obasjava svakog čovjeka, koji dolazi na ovaj svijet«. Duša je Kristova jedino neprešušljivo vrelo svetosti za sav rod ljudski. Njoj mora svaki vapiti: »Dušo Kristova, posveti me!« i da postane pravednikom i da ostane pravednikom i da napreduje u pravednosti: »Od njegove punine svi mi primismo i milost za milost.«²⁵

Kolika svjetlost zasja cijelome svijetu dolaskom Kristovim. Svi koji ga primiše, »dade im vlast, da budu djeca Božja«. Nema u onima nikakve tame, koji Krista slijede: »Tko ide za mnom, ne će hodati u tmini, nego će imati svjetlo života.«

A otuda je tama, lutanje i nesreća na svijetu, što »ga svijet ne pozna«.²⁶ Krist je svijet stvorio i otkupio ga, te zato nitko nema na njega prava do Isusa, ali kad »svojima dođe, svoji ga ne primiše«. Krist je jedina istinita svjetlost sve do konca vijeka, i u vječnosti, ali uzalud »svijetli svjetlost u tami«, kad ga »tama ne obuže«. Svijet većma ljubi tamu nego svjetlost, opačinu nego svetost, nepravednost nego pravednost. Krist je postao kamen — kušać rodu ljudskom. Koji ga slušaju i pođu za njim, vodi ih vremenitoj i vječnoj sreći, koji ga preziru, padaju u nemilost i vječnu nesreću: »Gle, ovaj je postavljen na propast i na uskrsnuće mnogima« t. j. svima, nesamo u Izraelu, nego i svemu rodu ljudskom »i na znak, kome će se protiviti«.²⁷

Duša je Kristova nepojmljivo posvećena nesamo bitnom svetošću Božje prirode, s kojom je nerazrušljivo spojena u drugoj osobi Presv. Trojstva, nego je osim bitne svetosti posvećena još i *svim darovima* Duha Svetoga. To je Duh Sveti već unaprijed navijestio po Izaiji proroku: »I na njemu će počivati Duh Gospodinov, duh mudrosti i razuma, duh savjeta i sile, duh znanja i straha Gospodinova . . . i pravda će mu biti pojas oko bedara, i istina pojas o boku.«²⁸

Što su proroci proricali o iščekivanom Spasitelju, to Evandelisti opisuju kao historijski događaj: »Vidjesmo slavu

²⁴ Iv. Damasc. l. III. c. 3.

²⁵ Iv. 1, 16. — 1, 12. — 8, 12.

²⁶ 1, 10. — 1, 11. — 1, 5.

²⁷ Lk. 2, 34.

²⁸ Is. 11, 2. 5.

njegovu kao jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine.«²⁹ Opisuju Krista kao živ izvor, iz kojega «punine svi mi primismo, jer se zakon dade po Mojsiji, milost i istina postade po Isusu Kristu».

Sv. Toma veli, da ti darovi nisu bili neizmjerni, jer su stvoreni, ali da su ipak bili tako golemi, da se može kazati, da su neizmjerni, i to s tri razloga. Prvo, gledom na onoga, koji je primio te darove i milost. Jer nije primio darove i milosti po mjeri, nego je toliko primio, koliko samo može primiti stvorena narav. Drugo, gledom na milost. Posvetna milost, što je Duh Sv. izlio u Dušu Kristovu, nije bila neizmijerna, ali je ipak bila bez granica i mjere, jer sve je Krist primio, što god pripada milosti. Treće, nastavlja sv. Toma, i zbog izvora se može reći, da je nebitna milost i darovi, što ih je Krist primio, bili neizmjerni, jer izvor, razlog sadržava učinak. Krist ima izvor neizmjerne sile i učinka u sebi, naime Božansku narav i osobu, ima dakle i sav učinak i što god može proteći iz toga izvora. Tako dakle ima Duša Kristova neizmjernu milost i bez mjere već time, što je sjedinjena s drugom Božanskom osobom. Tako sv. Toma.³⁰

Zato veli sv. Toma, da Krist nije mogao napredovati u milosti i mudrosti, jer je primio puninu milosti već u prvom trenutka svoga začeća. Što sv. Luka govori, da je napredovao u mudrosti i u dobi i milosti, to sv. Toma tumači, da je to napredovanje bilo »po učinku«³¹ to jest, da je prema napredovanju u dobi, sve to većma izvanjski očitovao puninu milosti i darova. Drugi opet tumače navedenu izreku sv. Luke o napredovanju Isusovu u iskusnom znanju, kao sv. Basilije i sv. Grigor Nazianžanin, što malo prije spomenusmo.

Krist nije mogao napredovati u milosti i u drugim darovima, kojih je prepun bio, ali napreduje sveudilj u svom mističkom, otajstvenom tijelu, u svojim odabranicima u vjeri, ufanju, ljubavi i u drugim krepostima i darovima. Prestat će napredovati u svojim pravednicima, kad ih prevede iz ratničke Crkve u pobjedničku, da gledaju i na vijeke uživaju svaki prema svojim zaslugama, njegovo blaženo biće i klanjaju se najkrasnijem Remek-djelu Duha Svetoga: Duši Kristovoj.

To će se ispuniti, kad oduzme svu silu napasniku, koji se bori proti pravednosti. Kad grijeh bude uništen u savršenim udima otajstvenoga tijela. Kad isključi sva zla i sve ne-

²⁹ Iv. 1, 14. — 1, 16. 17.

³¹ III. Qu. 12. a. 2.

³⁰ Compend. theol. c. 214. 215.

volje, što se protive blaženstvu i slavi, tada će biti potpuni plod zasluga Kristovih i potpuna pobjeda članova njegove Crkve. Onda će Crkva Kristova sjati u potpunoj slavi i svetosti. Onda će odrezati i zasluženim mukama kazniti sve neprijatelje Crkve svoje, kako to opisuje sv. Pavao u poslanici Rimljanima.³² Zadnjega će neprijatelja: smrt — svladati u slavnom uskrsnuću svojih otajstvenih udova.

Zatim će slijediti *svršetak*, kad predade kraljevstvo Bogu Ocu, pošto je skršio »svako poglavarstvo i svaku vlast i silu«,³³ koje su se protivile i borile proti njemu i njegovu kraljevstvu. Onda će i Sin, Isus Krist, Glava s potpunim tijelom svojim: sa svim odabranicima biti podložen Ocu, koji je sve podložio Sinu: »A kad mu bude sve pokoreno, tada će se i sam Sin pokoriti onome, koji mu je sve pokorio, da bude Bog sve u svemu.«³⁴ Tako sv. Pavao. Tada će se oriti u nebu vječni »Tebe Boga hvalimo« jer je potpuna pobjeda, što ju je izvojtio Bog-čovjek, Duša Kristova!

M. Kulunčić D. I.

Problem katoličkoga filma

(Prigodom 40-godišnjice Filma)*

U nizu raznih jubilejskih proslava ne smije se zaboraviti ni 40-godišnjica filma, ove nesumljive i priznate vele-vlasti, koja ozbiljno konkurira i samoj štampi. Prvi osnivači kinematografije: braća Lumière (Louis i Auguste), Oskar Mešter i Max Skladanowsky nisu god. 1895. ni slutili, kako će nabujati onaj početni i živahni interes prigodom prvih i primitivnih produkcija; kako će već iza 4 decenija opstanka, uz saradnju kapitala i tehnike, premostiti brojne zapreke mjesta, vremena, klime, jezika, obzira.

1. HISTORIJAT I RAZVOJ

Puno je djela pisano o mehaničkim, optičkim, fotograf-skim, umjetničkim i literarnim problemima filma odnosno kina. Obični smrtnici nemaju ni pojma, koliko i kakovih peripetija mora da prođe čitava procedura: počevši od ru-

³² Rim. 8, 17. slij.

³³ 1. Kor. 15, 24.

³⁴ 1. Kor. 15, 28.

* Izostavljamo ovdje nabranjanje obilate literature i brojnih vrela i podataka.